

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/101/2007

OPINIE O BOGACTWIE I LUDZIACH BOGATYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

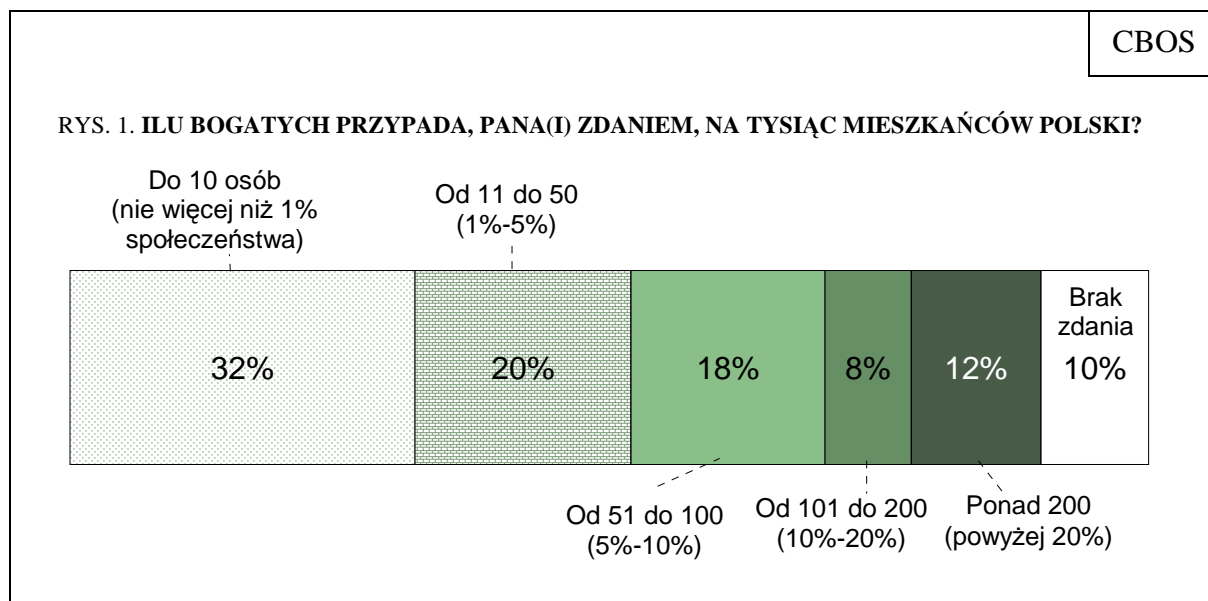
Wprowadzenie w Polsce gospodarki rynkowej siłą rzeczy spowodowało wzrost rozwarstwienia społecznego. W konsekwencji nowego znaczenia nabrała kwestia społecznego stosunku do bogactwa i ludzi bogatych. Problem ten, podjęty przez nas po raz pierwszy przed piętnastoma laty, stał się jednym z powtarzanych co kilka lat tematów badawczych.

Po okresie złej sytuacji gospodarczej, wzrostu bezrobocia i związanego z tym obniżenia poziomu życia niektórych grup społecznych nastąpiła dobra, a nawet bardzo dobra koniunktura gospodarcza. Nasuwa się pytanie, czy ta sytuacja wpłynęła na postrzeganie bogactwa, ludzi bogatych i szans na wzbogacanie się. W jednym z ostatnich sondaży¹ poruszyliśmy niektóre sprawy z tego zakresu. Pytając o bogactwo i ludzi bogatych nie próbowaliśmy określać żadnych wymiernych progów tych zjawisk, ograniczyliśmy się do czysto subiektywnego pojmowania ich przez badanych.

POSTRZEGANIE OBSZARU BOGACTWA

Zdaniem co trzeciego respondenta (32%) określenie „bogaty” można odnieść do co najwyżej 1% Polaków. Z drugiej strony łącznie 38% badanych szacuje liczbę bogatych na więcej niż pięć osób na stu mieszkańców Polski, w tym 12% uważa, że do bogatych można zaliczyć co najmniej dwudziestu Polaków na stu. W opinii ankietowanych, na tysiąc mieszkańców Polski przypada średnio 95 osób bogatych. Oznacza to, że wśród ogółu badanych panuje przekonanie, iż ludzie bogaci stanowią około 9,5% całego społeczeństwa.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (204) przeprowadzono w dniach 11–14 maja na liczącej 946 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Postrzeganie zasięgu bogactwa związane jest po części z dochodami badanych. Najwięcej ludzi bogatych w Polsce dostrzegają ci, których deklarowane dochody *per capita* w rodzinie są najniższe. Zdaniem ponad jednej piątej z nich (22%) na tysiąc mieszkańców naszego kraju przypada ponad 200 osób bogatych, a tylko co ósmy (13%) podaje wielkość najczęściej wskazywaną przez pozostałych badanych – nie więcej niż 10. Ludzie ci najwyraźniej postrzegają próg bogactwa znacznie niż niż osoby o średnich i wysokich dochodach. Interesujące jest, że wśród respondentów z pozostałych grup wyróżnionych ze względu na wysokość dochodów w zasadzie nie ma zróżnicowania w postrzeganiu wielkości obszaru bogactwa. Większość społeczeństwa ma więc takie samo wyobrażenie o tym, co jest, a co nie jest bogactwem, wyróżniają się jedynie osoby o najniższych dochodach.

Istnieją też pewne różnice w postrzeganiu zakresu bogactwa między badanymi z wyższym wykształceniem, należącymi do kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańcami największych miast a wszystkimi pozostałymi kategoriami. Respondenci z wymienionych grup częściej niż inni szacują liczbę bogatych Polaków na nie więcej niż 1%. Stawiają oni zatem próg bogactwa wyżej niż pozostali. Jest to niewątpliwie po części, ale zapewne nie tylko, konsekwencją wysokości dochodów, jakie dominują w tych grupach (patrz tabele aneksowe).

Tabela 1

Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych? Ilu bogatych przypada na tysiąc mieszkańców Polski?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XII '92	I '97	I '99	I '04	V '07
	w procentach				
Do 10 (nie więcej niż 1%)	39	18	15	49	32
Od 11 do 50 (1%–5%)	22	20	20	20	20
Od 51 do 100 (5%–10%)	16	19	22	11	18
Od 101 do 200 (10%–20%)	5	10	15	5	8
Ponad 200 (powyżej 20%)	6	18	18	8	12
Brak zdania	12	15	10	6	10

Przed trzema laty obszar bogactwa w naszym kraju postrzegany był wężej niż obecnie. Niemal połowa badanych (49%) była zdania, że ludzie bogaci stanowią nie więcej niż 1% społeczeństwa, a tylko jedna czwarta (24%) szacowała liczbę bogatych na więcej niż 5%. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych zakres zamożności w Polsce był według ankietowanych znacznie szerszy. Wówczas także częściej niż w latach wcześniejszych, jak również częściej niż obecnie, dostrzegano ludzi bogatych w swoim bezpośrednim otoczeniu – wśród znajomych czy sąsiadów.

Tabela 2

Czy Pan(i) zna kogoś, osobę lub rodzinę – z sąsiedztwa, z widzenia, ze słyszenia – uznawanych za człowieka naprawdę bogatego lub naprawdę bogatą rodzinę?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XII '92	XII '94	I '97	I '99	I '04	V '07
	w procentach					
Tak, ja sam(a) należę do takich ludzi	-	-	1	0*	0*	1
Tak, znam kilku takich ludzi (kilka takich rodzin)	27	26	42	40	28	30
Tak, znam jednego lub dwóch (jedną lub dwie rodziny)	24	20	20	25	23	25
Nie, nie znam nikogo takiego, kogo można by nazwać bogatym	48	50	32	32	45	41
Trudno powiedzieć	1	4	5	3	4	3

* Mniej niż 0,5%

Ludzi uznawanych za bogatych najczęściej znają prywatni przedsiębiorcy, kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi, badani z wykształceniem wyższym lub średnim, a także rolnicy. Warto jeszcze dodać, że niespełna 1% ogółu badanych zalicza siebie do ludzi bogatych. Są to przede wszystkim mieszkańcy największych miast, mający wykształcenie wyższe lub średnie, zaliczający się do pracowników umysłowych, kadry kierowniczej i inteligencji bądź uczniów i studentów.

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższych kilku lat ludzie naprawdę bogatych będzie w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	I '97		I '99		I '04		V '07	
	w procentach							
- znacznie więcej niż obecnie	10	50	9	52	4	34	7	50
- nieco więcej	40		43		30		43	
- tyle samo	28		27		32		29	
- nieco mniej	6	7	8	9	17	21	6	6
- znacznie mniej niż obecnie	1		1		4		0*	
Trudno powiedzieć	15		12		13		15	

* Mniej niż 0,5%

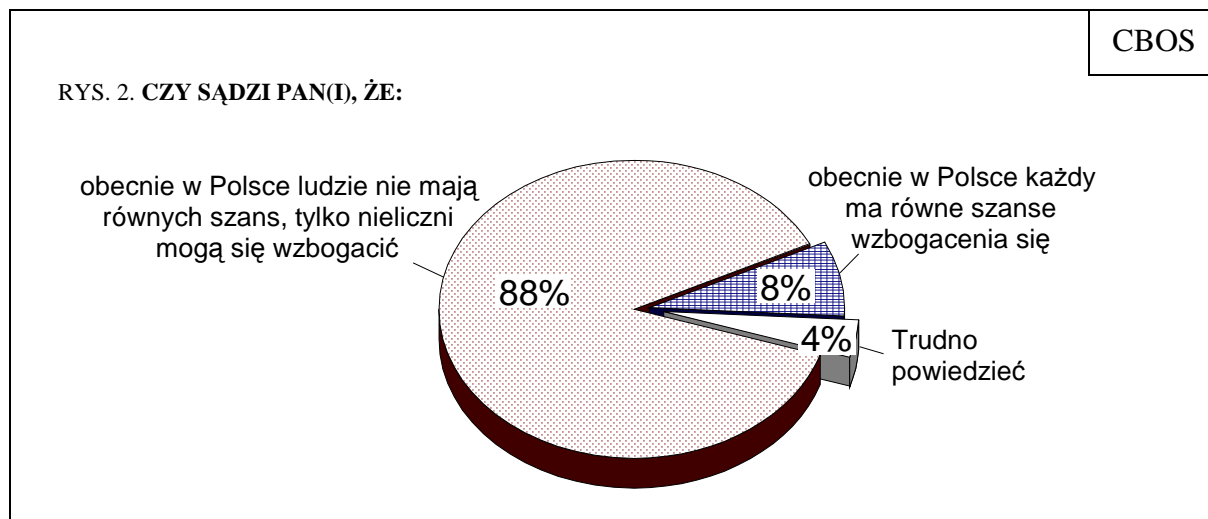
Obecnie, tak jak w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, wyraźnie dominuje wśród badanych przekonanie, że w ciągu najbliższych lat obszar bogactwa w Polsce będzie się zwiększał, a jedynie niewielka grupa przewiduje zmniejszenie się liczby osób bogatych. Wyraźnie kontrastują z tym deklaracje z 2004 roku. Wówczas przeważała opinia, że w najbliższych kilku latach zakres zamożności w Polsce przynajmniej się nie zwiększy, w tym aż co piąty badany przewidywał, że ludzi bogatych będzie ubywać.

Postrzeganie obszaru bogactwa w ostatnich piętnastu latach wyraźnie pokazuje, że jest ono związane z ogólnie rozumianą sytuacją gospodarczą. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych stan gospodarki oceniany był stosunkowo dobrze, istniało przeświadczenie o znacznej poprawie sytuacji materialnej społeczeństwa, a punktem odniesienia do oceny bogactwa był okres wcześniejszy, końca PRL-u i początku transformacji. Sondaż zrealizowany w 2004 roku przypadł na czas, gdy po okresie gorszej koniunktury sytuacja gospodarcza się poprawiała, ale poprawa ta nie została jeszcze utrwalona w świadomości społecznej i stan gospodarki nadal określany był jako zły². Wówczas opinie dotyczące zarówno obszaru bogactwa, jak i perspektywy jego zmian były bardzo pesymistyczne. Obecnie natomiast kwestie te postrzegane są lepiej niż przed trzema laty, ale w zasadzie gorzej niż w drugiej połowie ubiegłej dekady. Świadczy to z kolei o względności pojęcia bogactwa.

² Por. oceny sytuacji gospodarczej w tym okresie, np. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w styczniu”, styczeń 2004.

STOSUNEK DO BOGACTWA I LUDZI BOGATYCH

Coraz powszechniej dostrzegany jest fakt, że sytuacja materialna Polaków się poprawia. Przypomnijmy, że 50% badanych uważa, iż w ciągu kilku lat ludzi naprawdę bogatych będzie w Polsce więcej niż obecnie, w tym 7% jest zdania, że będzie ich znacznie więcej. Czy jednak każdy Polak ma równe szanse na to, by zasilić szeregi ludzi bogatych?

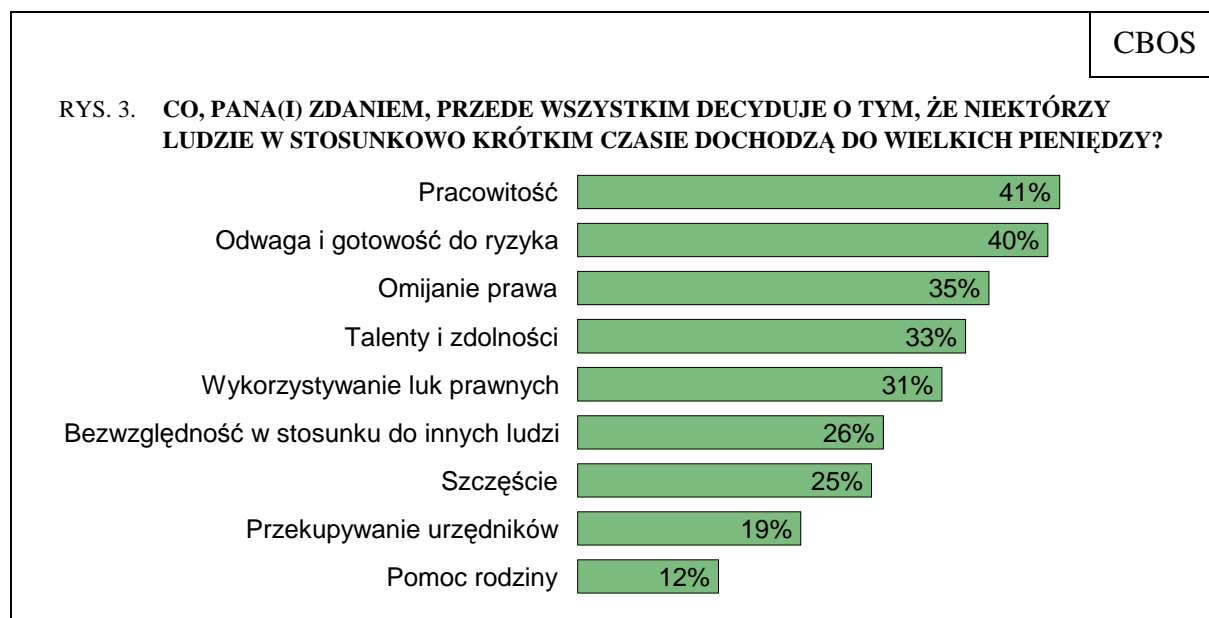
Jak widać, amerykańska droga kariery od pucybuta do milionera, zgodna z dawnym stereotypem, jest w Polsce nierealna. Niemal powszechne bowiem w naszym kraju jest przekonanie o nierówności szans na wzbogacenie się (88%). Jedynie wśród respondentów pracujących na własny rachunek co piąty sądzi, że każdy ma równe szanse na to, aby stać się bogatym. Przeświadczenie takie jest tym częstsze, im lepiej badani oceniają własne warunki materialne. Warto też zwrócić uwagę na optymizm młodzieży w tym względzie. Respondenci mający od 18 do 24 lat mniej więcej dwukrotnie częściej niż starsi od nich wierzą w równe szanse bogacenia się (patrz tabele aneksowe).

Ocena równości szans na wzbogacenie się jest od połowy lat dziewięćdziesiątych mniej więcej taka sama, z jednym wszakże odstępstwem – w 2004 roku, kiedy to obszar bogactwa w Polsce oceniany był bardzo wąsko, panował też stosunkowo duży pesymizm co do szans Polaków na bogacenie się w przyszłości. Wówczas także przekonanie o nierówności szans było jeszcze bardziej powszechne niż obecnie czy w latach dziewięćdziesiątych.

Tabela 4

Czy sądzi Pan(i), że:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XII '94	I '97	I '99	I '04	V '07
	w procentach				
- obecnie w Polsce każdy ma równe szanse wzbogacenia się	10	9	7	4	8
- obecnie w Polsce ludzie nie mają równych szans, tylko nieliczni mogą się wzbogacić	86	86	89	93	88
Trudno powiedzieć	4	5	4	3	4

Jak postrzegane są sposoby i szanse wzbogacenia się? Jakie czynniki decydują o tym, że niektórzy w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy? Badanym przedstawiliśmy listę możliwych czynników, spośród których mogli wybrać nie więcej niż trzy.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać trzy czynniki

Okazało się, że uzyskiwanie dużych pieniędzy badani częściej przypisują cechom lub zachowaniom pozytywnym niż negatywnym. Najczęściej wskazywane czynniki to pracowitość ludzi bogacących się oraz ich odwaga i gotowość do ryzyka. Dopiero na trzecim miejscu znalazło się omijanie prawa, ale tuż za nim – talenty i zdolności.

Jeśli porównamy tegoroczne i wcześniejsze odpowiedzi na to pytanie, możemy zauważyć zmiany w postrzeganiu źródeł bogactwa. Polegają one na częstszym wskazywaniu cech i zachowań pozytywnych, a tym samym uczciwego sposobu bogacenia się.

Tabela 5

Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy? Proszę wybrać nie więcej niż trzy czynniki	Wskazania respondentów według terminów badań					
	X '92	XII '94	I '97	I '99	I '04	V '07
	w procentach (w nawiasach kolejność)					
Pracowitość, całkowite poświęcenie się temu, co robią	26 (7)	31 (5)	46 (2)	41 (2)	29 (6-7)	41 (1)
Odwaga i gotowość do ryzyka	38 (3)	36 (3)	49 (1)	46 (1)	38 (1)	40 (2)
Lekceważenie lub omijanie prawa	44 (1)	42 (1)	40 (3-4)	38 (4)	37 (2)	35 (3)
Ich talenty i zdolności	29 (5)	32 (4)	40 (3-4)	39 (3)	32 (4-5)	33 (4)
Luki prawne	39 (2)	39 (2)	34 (5)	34 (6)	36 (3)	31 (5)
Bezwzględność w stosunku do innych ludzi	27 (6)	23 (7)	29 (6)	35 (5)	32 (4-5)	26 (6)
Szczęście, ślepy los	15 (8)	17 (8)	20 (7)	17 (8)	24 (8)	25 (7)
Przekupstwo urzędników	32 (4)	28 (6)	19 (8)	21 (7)	29 (6-7)	19 (8)
Pomoc rodziny	10 (9)	8 (9)	13 (9)	13 (9)	10 (9)	12 (9)
Coś innego	2	1	1	3	3	2
Trudno powiedzieć	3	4	2	3	5	6
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać trzy czynniki						

Częstość wskazywania poszczególnych sposobów bogacenia się jest w pewnym stopniu zróżnicowana społecznie. Na przykład główne pozytywne cechy sprzyjające bogaceniu się, a więc pracowitość, odwaga i gotowość do ryzyka badani wskazują tym częściej, im wyższe są dochody *per capita* w ich rodzinie – najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi, osoby z wyższym wykształceniem oraz uczniowie i studenci. Główne zachowania negatywne – omijanie prawa i wykorzystywanie luk prawnych – najczęściej wskazują respondenci o najniższych dochodach, ale także (omijanie prawa) ci, którzy prowadzą działalność gospodarczą.

Można powiedzieć, że zmiany w postrzeganiu sposobów dochodzenia do bogactwa są w sumie niewielkie. Mają jednak duże znaczenie w powiązaniu z jednoczesną bardzo wyraźną zmianą społecznego stosunku do ludzi bogatych, społecznego klimatu wokół zjawiska bogactwa.

Tabela 6

Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XII '92		XII '94		I '97		I '99		I '04		V '07	
	w procentach											
Zdecydowanie tak	5	30	6	33	6	32	6	33	5	32	5	44
Raczej tak	25		27		26		27		27		39	
Raczej nie	34		42		37		39		45		34	
Zdecydowanie nie	11	45	9	51	7	44	7	46	10	55	4	38
Trudno powiedzieć	25		16		24		21		13		18	

Po raz pierwszy więcej Polaków uważa, że ludzie bogaci cieszą się w społeczeństwie szacunkiem i poważaniem (44%), niż wyraża opinię przeciwną (38%). Traktując to pytanie jako projekcyjne³, możemy powiedzieć, że wyraźnie wzrósł prestiż ludzi bogatych. Należy podkreślić, że odpowiedzi twierdzące wyraźnie przeważają przede wszystkim wśród ludzi młodych, wychowanych już w okresie funkcjonowania gospodarki rynkowej. W grupie osób od 18 do 24 roku życia aż 59% uważa, że ludzie bogaci cieszą się szacunkiem i poważaniem społecznym, a tylko 27% jest przeciwnego zdania. Wśród uczniów i studentów wskazania te wynoszą odpowiednio: 64% i 22%.

W ciągu ostatnich kilku lat nastąpiło poszerzenie postrzeganego przez społeczeństwo zasięgu bogactwa w Polsce. Jednocześnie wzrósł też optymizm co do zwiększania się w najbliższych latach liczby ludzi naprawdę bogatych, choć w tym przypadku oznacza to powrót do stanu z lat dziewięćdziesiątych.

Wprawdzie niemal powszechne jest przekonanie, że ludzie w Polsce nie mają równych szans bogacenia się, jednak społeczne postrzeganie dochodzenia do bogactwa zmieniło się na lepsze. Częściej niż poprzednio jest ono związane z cechami i zachowaniami pozytywnymi niż negatywnymi. Przede wszystkim jednak wzrósł społeczny szacunek dla ludzi bogatych. Po raz pierwszy więcej Polaków uważa, że ludzie bogaci cieszą się poważaniem, niż jest przeciwnego zdania.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI

³ Najogólniej mówiąc pytanie projekcyjne to takie, kiedy pytamy respondenta nie wprost o jego stosunek do danego zjawiska, lecz o stosunek innych do tego zjawiska, zakładając, że ludzie mają skłonność do przypisywania swoich opinii ogółowi.

A N E K S

Tabela 1. Mówi się, że w Polsce jest dużo biedy, ale mówi się też, że przybywa ludzi naprawdę bogatych. Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych? Ilu bogatych przypada, Pana(i) zdaniem, na tysiąc mieszkańców Polski?

(%)

	Do 10 osób	Od 11 do 50	Od 51 do 100	Od 101 do 200	Ponad 200 osób	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	20	18	8	12	10	946
Płeć							
Mężczyźni	38	19	19	7	10	7	443
Kobiety	27	20	17	9	15	12	503
Wiek							
18-24 lat	26	21	18	10	17	8	140
25-34	25	19	18	14	15	9	158
35-44	29	17	23	9	9	14	131
45-54	41	20	17	7	9	6	190
55-64	39	20	18	7	11	5	145
65 lat i więcej	32	20	17	3	12	16	181
Miejsce zamieszkania							
Wieś	31	19	17	8	14	12	358
Miasto do 20 tys.	36	22	17	8	11	6	128
20-100 tys.	29	19	22	12	10	9	195
101-500 tys.	32	19	21	5	11	11	167
501 tys. i więcej mieszk.	40	20	12	8	15	4	97
Wykształcenie							
Podstawowe	33	18	16	6	13	14	283
Zasadnicze zawodowe	31	16	22	7	14	11	248
Średnie	30	22	18	11	12	7	322
Wyższe	43	26	13	6	8	5	93
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	45	20	14	6	8	7	51
Prac. umysł. niż. szczebla	30	25	15	11	11	7	79
Pracownicy fiz.- umysł.	28	16	17	12	22	5	70
Robotnicy wykwalifikowani	32	18	23	12	8	7	97
Robotnicy niewykwalifik.	25	18	17	11	15	13	50
Rolnicy	34	22	27	9	5	3	50
Pracujący na własny rach.	31	28	14	19	3	5	30
Bierni zawodowo							
Renciści	33	23	17	1	13	13	73
Emeryci	36	17	17	5	11	13	230
Uczniowie i studenci	29	26	17	12	10	7	53
Bezrobotni	29	19	18	7	17	11	111
Gospodynie domowe i inni	29	11	24	9	18	9	51
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	35	17	16	12	8	12	112
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	34	19	18	7	16	7	63
sekt. pryw. poza rolnict.	31	20	18	12	13	6	195
prywatnym gosp. rolnym	37	21	20	14	5	3	49
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	13	29	21	6	22	9	64
301-500	30	15	21	13	12	9	108
501-900	33	17	21	6	14	9	196
901-1200	37	23	16	4	12	8	104
Powyżej 1200 zł	35	23	20	11	7	5	84
Ocena własnych war. mater.							
Złe	32	16	18	8	13	12	242
Średnie	34	19	19	6	13	9	436
Dobre	30	23	16	11	11	9	268
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	44	18	15	9	7	7	68
Raz w tygodniu	31	19	19	7	13	10	472
1-2 razy w miesiącu	32	17	18	11	8	14	155
Kilka razy w roku	34	24	16	12	11	3	158
W ogóle nie uczestniczy	28	18	17	4	19	13	91
Poglądy polityczne							
Lewica	32	18	19	12	10	8	152
Centrum	33	23	19	8	12	5	276
Prawica	32	21	22	5	14	6	258
Trudno powiedzieć	31	15	14	9	13	19	258

Tabela 2. Czy Pan(i) zna kogoś, osobę lub rodzinę - z sąsiedztwa, z widzenia, ze słyszenia - uznawanych za człowieka naprawdę bogatego lub naprawdę bogatą rodzinę? 1 - Tak, ja sam(a) należę do takich ludzi; 2 - Tak, znam kilku takich ludzi (kilka takich rodzin); 3 - Tak, znam jednego lub dwóch (jedną lub dwie rodziny); 4 - Nie, nie znam nikogo takiego, kogo można by nazwać bogatym

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	30	25	41	3	946
Płeć						
Mężczyźni	1	31	27	38	2	443
Kobiety	1	28	24	44	4	503
Wiek						
18-24 lat	2	38	24	33	3	140
25-34	1	32	30	33	3	158
35-44	1	36	30	30	4	131
45-54	0	28	28	40	3	190
55-64	1	31	21	46	2	145
65 lat i więcej	0	17	20	60	3	181
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	27	26	42	6	358
Miasto do 20 tys.	1	38	25	32	3	128
20-100 tys.	0	33	23	41	2	195
101-500 tys.	1	24	27	47	1	167
501 tys.i więcej mieszk.	5	29	25	41	0	97
Wykształcenie						
Podstawowe	1	20	22	53	4	283
Zasadnicze zawodowe	0	29	26	42	3	248
Średnie	1	38	26	33	2	322
Wyższe	3	30	31	32	3	93
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	3	36	29	31	1	51
Prac.umysł.niż.szczebła	5	40	31	23	1	79
Pracownicy fiz.- umysł.	0	34	28	37	1	70
Robotnicy wykwalifikowani	0	35	31	28	5	97
Robotnicy niewykwalifik.	0	21	19	53	7	50
Rolnicy	0	23	36	33	7	50
Pracujący na własny rach.	0	58	17	25	0	30
Bierni zawodowo						
Renciści	0	19	23	56	2	73
Emeryci	0	22	22	53	3	230
Uczniowie i studenci	6	32	24	36	2	53
Bezrobotni	0	36	22	40	2	111
Gospodynie domowe i inni	0	20	24	48	9	51
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	3	34	28	32	2	112
spółce właścicieli	1	36	23	35	5	63
prywatnych i państwa	1	37	30	30	2	195
sekt. pryw. poza rolnict.	0	27	41	26	5	49
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	0	32	16	52	0	64
301-500	0	24	28	45	3	108
501-900	0	28	29	41	2	196
901-1200	1	29	25	44	1	104
Powyżej 1200 zł	3	34	24	38	0	84
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	24	24	48	4	242
Średnie	1	29	24	43	3	436
Dobre	2	36	28	32	2	268
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	32	20	44	5	68
Raz w tygodniu	1	28	28	40	3	472
1-2 razy w miesiącu	0	28	23	44	4	155
Kilka razy w roku	1	31	28	40	1	158
W ogóle nie uczestniczy	1	38	16	43	1	91
Poglądy polityczne						
Lewica	0	39	19	40	2	152
Centrum	1	31	31	37	1	276
Prawica	1	34	27	36	2	258
Trudno powiedzieć	1	18	21	52	7	258

Tabela 3. Czy sądzi Pan(i), że: 1 - obecnie w Polsce każdy ma równe szanse wzbogacenia się; 2 - obecnie w Polsce ludzie nie mają równych szans, tylko nieliczni mogą się wzbogacić

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	88	4	946
Płeć				
Mężczyźni	9	87	4	443
Kobiety	7	88	5	503
Wiek				
18-24 lat	13	83	4	140
25-34	7	90	3	158
35-44	9	83	8	131
45-54	6	92	2	190
55-64	7	89	4	145
65 lat i więcej	5	87	7	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	6	88	6	358
Miasto do 20 tys.	5	88	6	128
20-100 tys.	11	87	2	195
101-500 tys.	10	85	5	167
501 tys. i więcej mieszk.	5	91	4	97
Wykształcenie				
Podstawowe	4	89	6	283
Zasadnicze zawodowe	6	91	3	248
Średnie	10	86	4	322
Wyższe	11	83	6	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	8	87	4	51
Prac. umysł. niż. szczebla	11	88	1	79
Pracownicy fiz.- umysł.	8	89	3	70
Robotnicy wykwalifikowani	10	88	2	97
Robotnicy niewykwalifik.	5	92	3	50
Rolnicy	1	99	0	50
Pracujący na własny rach.	20	78	2	30
Bierni zawodowo				
Renciści	10	86	4	73
Emeryci	4	89	7	230
Uczniowie i studenci	6	83	11	53
Bezrobotni	11	82	7	111
Gospodynie domowe i inni	5	89	5	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	11	86	3	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	8	89	3	63
sekt. pryw. poza rolnict.	10	88	2	195
prywatnym gosp. rolnym	3	96	1	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	2	94	3	64
301-500	11	86	3	108
501-900	6	89	6	196
901-1200	4	95	2	104
Powyżej 1200 zł	14	82	4	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	3	92	5	242
Średnie	7	89	4	436
Dobre	14	82	5	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	12	85	3	68
Raz w tygodniu	6	88	6	472
1-2 razy w miesiącu	9	88	3	155
Kilka razy w roku	9	88	3	158
W ogóle nie uczestniczy	6	89	5	91
Poglądy polityczne				
Lewica	9	90	2	152
Centrum	8	90	3	276
Prawica	10	84	6	258
Trudno powiedzieć	5	88	7	258

Tabela 4. Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy? Proszę z tej karty wybrać nie więcej niż trzy czynniki. 1 - Ich talenty i zdolności; 2 - Bezwzględność w stosunku do innych ludzi; 3 - Pracowitość, całkowite poświęcenie się temu, co robią; 4 - Lekceważenie lub omijanie prawa; 5 - Odwaga i gotowość do ryzyka; 6 - Szczęście, ślepy los; 7 - Łuki prawne; 8 - Pomoc rodziny

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	33	26	41	35	40	25	31	12
Płeć								
Mężczyźni	33	26	39	40	40	22	34	11
Kobiety	32	27	43	31	40	28	27	13
Wiek								
18-24 lat	38	13	63	29	46	26	22	20
25-34	33	32	42	39	49	23	30	11
35-44	34	27	38	34	45	26	40	10
45-54	31	32	31	41	42	26	38	6
55-64	30	33	37	36	36	25	33	14
65 lat i więcej	31	20	38	31	25	24	21	13
Miejsce zamieszkania								
Wieś	32	23	40	32	37	26	23	14
Miasto do 20 tys.	31	29	42	31	38	27	32	6
20-100 tys.	36	29	43	35	43	25	35	12
101-500 tys.	32	25	43	43	41	21	35	13
501 tys. i więcej mieszk.	31	34	34	39	47	27	41	9
Wykształcenie								
Podstawowe	32	22	39	28	31	23	23	14
Zasadnicze zawodowe	25	30	34	45	39	28	34	14
Średnie	35	27	46	35	45	26	33	8
Wyższe	45	26	49	33	56	20	33	14
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	44	33	50	33	56	17	34	4
Prac. umysł. niż. szczebla	33	26	47	28	53	35	38	16
Pracownicy fiz.- umysł.	41	28	39	39	49	19	31	19
Robotnicy wykwalifikowani	31	27	34	41	46	24	37	9
Robotnicy niewykwalifik.	25	42	35	42	36	18	41	13
Rolnicy	28	19	33	33	38	26	43	8
Pracujący na własny rach.	31	44	43	46	30	33	28	8
Bierni zawodowo								
Renciści	20	21	42	30	35	22	28	9
Emeryci	32	24	38	33	29	27	26	13
Uczniowie i studenci	38	9	64	26	53	35	20	12
Bezrobotni	31	34	36	38	37	24	27	13
Gospodynie domowe i inni	38	17	46	40	44	22	24	14
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	38	30	44	32	52	27	39	12
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	45	28	47	37	54	23	27	15
sekt. pryw. poza rolnict.	30	31	38	40	41	24	34	11
prywatnym gosp. rolnym	30	17	34	33	40	24	43	8
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	23	38	35	45	35	18	41	19
301-500	32	27	38	37	42	23	37	11
501-900	28	24	44	32	40	29	25	15
901-1200	39	22	46	41	48	24	33	9
Powyżej 1200 zł	39	23	47	33	51	24	28	11
Ocena własnych war. mater.								
Złe	26	33	32	39	32	21	36	15
Średnie	32	25	38	35	41	28	31	9
Dobre	39	23	54	32	47	24	26	13
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	33	23	43	34	30	34	28	3
Raz w tygodniu	31	24	45	33	40	26	29	13
1-2 razy w miesiącu	37	29	41	30	46	27	26	13
Kilka razy w roku	34	28	30	47	45	19	39	13
W ogóle nie uczestniczy	32	35	37	36	30	23	34	11
Poglądy polityczne								
Lewica	35	28	41	37	41	25	38	15
Centrum	34	31	47	35	47	28	33	9
Prawica	36	23	45	36	47	23	31	13
Trudno powiedzieć	27	23	31	33	25	24	22	11

(continued)

Tabela 4 cd. 9 - Przekupstwo urzędników; 10 - Coś innego

(%)

	9	10	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	2	6	946
Płeć				
Mężczyźni	22	3	5	443
Kobiety	17	2	7	503
Wiek				
18-24 lat	18	3	5	140
25-34	15	3	3	158
35-44	21	1	4	131
45-54	25	2	3	190
55-64	18	5	5	145
65 lat i więcej	18	2	14	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	2	8	358
Miasto do 20 tys.	13	2	10	128
20-100 tys.	16	2	3	195
101-500 tys.	19	3	3	167
501 tys.i więcej mieszk.	29	3	2	97
Wykształcenie				
Podstawowe	18	1	12	283
Zasadnicze zawodowe	19	2	4	248
Średnie	22	4	3	322
Wyższe	13	3	0	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	18	5	0	51
Prac.umysł.niż.szczebla	15	2	0	79
Pracownicy fiz.- umysł.	17	2	0	70
Robotnicy wykwalifikowani	19	2	5	97
Robotnicy niewykwalifik.	19	0	5	50
Rolnicy	32	2	8	50
Pracujący na własny rach.	17	7	0	30
Bierni zawodowo				
Renciści	21	4	15	73
Emeryci	18	2	10	230
Uczniowie i studenci	14	5	5	53
Bezrobotni	28	2	2	111
Gospodynie domowe i inni	10	3	8	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	16	1	1	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	15	3	0	63
sekt. pryw. poza rolnict.	20	3	3	195
prywatnym gosp. rolnym	34	2	8	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	23	3	2	64
301-500	21	0	7	108
501-900	15	2	7	196
901-1200	13	4	3	104
Powyżej 1200 zł	19	5	2	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	3	8	242
Średnie	20	3	6	436
Dobre	16	2	3	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	25	1	9	68
Raz w tygodniu	16	2	7	472
1-2 razy w miesiącu	21	1	5	155
Kilka razy w roku	22	3	2	158
W ogóle nie uczestniczy	27	5	6	91
Poglądy polityczne				
Lewica	25	4	1	152
Centrum	20	2	0	276
Prawica	17	2	3	258
Trudno powiedzieć	18	3	18	258

Tabela 5. Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	38	18	946
Płeć				
Mężczyźni	47	38	15	443
Kobiety	42	38	20	503
Wiek				
18-24 lat	59	27	14	140
25-34	46	42	13	158
35-44	43	34	23	131
45-54	44	43	13	190
55-64	36	43	21	145
65 lat i więcej	39	38	24	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	43	37	19	358
Miasto do 20 tys.	31	47	22	128
20-100 tys.	47	40	14	195
101-500 tys.	48	33	19	167
501 tys. i więcej mieszk.	53	36	11	97
Wykształcenie				
Podstawowe	44	32	23	283
Zasadnicze zawodowe	44	43	13	248
Średnie	44	39	17	322
Wyższe	46	39	15	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	48	38	14	51
Prac. umysł. niż. szczebla	51	32	18	79
Pracownicy fiz. - umysł.	39	48	13	70
Robotnicy wykwalifikowani	55	36	9	97
Robotnicy niewykwalifik.	48	36	16	50
Rolnicy	51	39	10	50
Pracujący na własny rach.	31	58	10	30
Bierni zawodowo				
Renciści	34	35	31	73
Emeryci	34	40	26	230
Uczniowie i studenci	64	22	14	53
Bezrobotni	44	42	14	111
Gospodynie domowe i inni	52	35	14	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	51	36	14	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	50	38	12	63
sekt. pryw. poza rolnict.	44	43	14	195
prywatnym gosp. rolnym	56	32	11	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	56	36	8	64
301-500	44	38	18	108
501-900	42	41	17	196
901-1200	43	38	19	104
Powyżej 1200 zł	55	33	11	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	39	41	20	242
Średnie	42	39	19	436
Dobre	52	33	14	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	39	39	22	68
Raz w tygodniu	42	39	19	472
1-2 razy w miesiącu	41	40	18	155
Kilka razy w roku	51	36	13	158
W ogóle nie uczestniczy	54	33	13	91
Poglądy polityczne				
Lewica	41	44	15	152
Centrum	48	40	12	276
Prawica	44	39	17	258
Trudno powiedzieć	43	32	26	258